

שנה כז גליון ד (קס) ————— (תשסז) קצא

למרגלות הארץ נמצאה במה נמוכה, ומשני צידי הארץ עמודים התומכים גג נמוך שנעשה ליופי. אמנם בארונות הקודש שנמצאו היו שני עמודים ולא ארבעה, והגג היה עשוי כמשולש ולא שטוח, אבל הצד השווה שביניהם לבין התמונה שבמטבעות וכדו' רב מאוד, ומסתבר שגם היא אינה אלא ארון קודש בבית הכנסת.⁹

על כל פנים, אין מחובתנו למצוא מה היא אותה תמונה שעל המטבעות. די לנו בידיעה שאותה צורה לא מופיעה במקורותינו, ואין שום טעם להעתיקה שוב ושוב.

ביקרא דאורייתא,

שמואל חיים דוד הלפרין

בענין אם בני חו"ל פטורים מן הראיה

לכבוד מערכת קובץ "בית אהרן וישראל" החשובה הע"י. ראיתי להציע לפני הקוראים היקרים שליט"א, תמיהה שזה עידן שנתקשיתי בזה.

כתב בספר אור חדש על פסחים ג' ע"ב (ד"ה או יאמר) "במה שתמה המשנה למלך, דמנ"ל להתוס' (פסחים ג' ע"ב ד"ה מאליה) דבחרן לארץ פטור מן הראיה, נלענ"ד דהיה להתוס' הוכחה ממשנה שלימה פ"א דתענית מ"ג (תענית י' ע"א), רבן גמליאל אומר כשבעה בו [מרחשון, מתחילין לשאול הגשמים, שהוא] ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת עכ"ל, והתוס' בשיטתיהו וכו' שנהר פרת היה גבול א"י בצפונה וכו', א"כ הרי חזינן דלא חשו על חזירת בני ח"ל משום דפטורין מראיה, ואין לומר דאין שיעור ליתן לבני ח"ל, מ"מ קשה איך קתני כדי שיגיע אחרון שבישראל לגבולו הא איכא עדיין בני ח"ל שעלו לראיה שלא הגיעו לביתם, אע"כ דבני ח"ל פטורים מן הראיה, עכ"ד בעל האור חדש. [וכע"ז בשקל הקדש להגאון הגדול ר' ש"י חיים קנייבסקי שליט"א פ"ד ה"ה מהל' קדוש החודש בהה"ל ד"ה כדי].

וקשה דאין שום ראיה מזה, דהרי מבורר בגמ' (תענית שם) תניא חנניא אומר ובגולה עד ששים בתקופה, א"כ י"ל דלעולם איכא חיוב לבני חו"ל לעלות לרגל, מ"מ ליכא שום חשש לשאול בא"י מז' במרחשון, דהרי כל אלו שעלו מחו"ל הספיקו לעבור את נהר פרת, ושם אכן עדיין לא התחילו לשאול עד ששים לאחר התקופה, וצ"ע, [והלשון אחרון שבישראל פשוט דהכוונה אחרון העולים].

המצפה לתשובה שלימה

אהרן צבי הלוי איצקוביץ

בני ברק

בענין תחומים מובלעים

לכבוד קובץ בית אהרן וישראל, אשריכם שכבר זוכים להמשיך כל כך שנים בהוצאת קובצכם החשוב שהוא מלא וגדוש מחידושי תורה ובירורי הלכה על כל מקצועות התורה.

באתי להעיר על מש"כ בגליון האחרון שבט אדר תשע"ב הרב משה אהרן שור שליט"א בענין עירובי תחומין ואכמ"ל בכמה דברים שכ' שאין לסמוך על זה, אולם רק אציין הערה א' מש"כ בתחילת דבריו

⁹ הגר"ז קורן שליט"א בספר רעשו לי מקדש כתב כדעת החוקרים, שצורה זו היא פתח ההיכל, אמנם העמודים אינם על כותל האולם מבחוץ, אלא הם הכלונסות שהיו תומכים את גפן הזהב שהיתה עומדת על פתח ההיכל [ראה מדות פ"ג מ"ח]. אבל במחכ"ת גם זה אינו מסתבר, כיון שבמטבעות ובציורים העתיקים לא נראה מעל העמודים שום עלה או אשכול. באחת המטבעות נראה כמין כוכב למעלה מן הגג שמעל העמודים, וכתב שם לשיטתו, שזו הנברשת של זהב שעשתה הילני המלכה על פתח ההיכל [ראה יומא פ"ג מ"ל]. לשיטתנו, אם לא נאמר שזהו קישוט גרידא שנעשה על המטבע, יתכן שזהו נר תלוי מעל ארון הקודש בבית הכנסת, שכן נמצא פסיפס מאותה תקופה ובו ארון קודש עם עמודים וגג משולש וכו' [שם אין ספק שמדובר בארון קודש, כיון שבחלקו העליון מזה ומזה ניצבים שני נשרים, כעין האריות שנהגו לעשות היום], ומעליו משתלשל נר שמן גדול.

קצב (תשסח) – קובץ "בית אהרן וישראל"

כאילו מצא יסוד בדברי רש"י ומובא בהלכה שיש דין של הבלעת תחומין בלי דין של קשת דהיינו שכל א' שיוצא מן העיר ופוגע תוך אלפיים אמה של תחום העיר אפילו הוא מתחום של צד שני של העיר הרי הוא בתוך תחומו של העיר ומותר לו לילך, וכמו שמותר לילך סמוך להעיר תוך תחומו מנגד צדדי העיר כמו כן מותר לו לילך באופן שפוגע בצד השני של העיר, ולכן דין בגידוך ידי' בענין הליכה מירושלים לגבעת זאב שכיון שהוא תוך אלפיים אמה לעירוב של רמות ואח"כ נמצא בתוך אלפיים אמה של הכפר ערבי הנקרא אל ג'יב שהוא מחובר לירושלים מצד השני ונמצא שהולך כל הזמן תוך אלפיים אמה, ומביא שכת' רש"י פסקו כמה פוסקים הלבוש השו"ע הרב והחיי אדם.

אולם יש להעיר שכל יסודו שבנה מד' רש"י וכל הפוסקים הוא טעות שהרי הוא בעצמו הביא שם בהג"ה לשונו של רש"י ד"ל דאי בעי הדר אתי למקום היתר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשון ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה וכיון שבהיתר יכול להלך למקום היתר תו לא אסר לי' אורך החלק לשו' כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות. וכ' ששמע להדיא שאף בלי דין של עיר העשור' קשת מותר לילך מחמת ההיתר של תחומין מובלעין זה בזה.

וכשנלמד דברי רש"י כפשוטו מפר' שאינו יכול להלך במקום היתר רק אם הולך דרך הבתים לסוף הקשת ועל ידי זה יכול להלך מסוף העיר לסוף העיר, והרי לפי דבריו בכל מקום שיוצא מתוך העיר יכול להגיע למקום היתר שהרי בכל מקום שהוא הולך הרי הוא תוך תחומו של העיר.

גם צ"ע לפי"ד לדברי רש"י אמאי צריכין להחידוש של דין קשת שכל העיר הרי כאילו מלאה בתים והרי איירי בעיר שיש בה פחות מד' אלפים אמה בין ראשי הקשת, וא"כ בלי דין של קשת הרי מותר לו לילך בתוך הקשת משום שבכל מקום שהוא הולך הוא או בתחום של צד א' של העיר או בתחום של צד השני, ומאי הוא ההור"א לחלוק העיר לשתי עיירות ואדרבה הרי הוא בכל פעם תוך התחום של העיר ונמצא שהוא תוך העיר, וא"כ למה לי דין קשת.

והרי כמו כן יכול להלך בצד השני של הקשת כמעט בכל מקום שהרי בכל מקום שהוא הולך הרי הוא או תוך אלפיים של צד א' של העיר או תוך אלפיים של צד השני של העיר, ודוחק לומר שכל הדין קשת הוא רק להריות הקצוות של צד השני של הקשת שיהא מותר לילך, ולכן אי אפשר לחדש מד' רש"י שיש דין חדש של הבלעת תחומין שמי שהולך מצד אחד של עיר ופוגע אחר כך תוך אלפיים של צד שני של העיר מותר לו לילך כל התחום משום תחומין מובלעים.

אלא ע"כ הפי' של תחומין מובלעין שכ' רש"י וכן מה שמבואר בגמ' דף מד': שאדם ששבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מד' אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפיים אמה, הוא יסוד אחר לגמרי, שהרי יש לעיין שאיתא שם במשנה מי שיוצא ברשות ואמר לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפיים אמה לכל רוח, אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא, ובגמ' מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא, אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר, קמ"ל, רב שימי בר חיאי אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנחנו לו חכמים מובלעים בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו, במאי קמפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא, ופירש"י ד"ל: וכיון דמיבלען בתחומי' וממטו לי' לגו תחומי' הו' להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא, ע"כ, ויש לדון לפי דבריו שהיסוד של הבלעת תחומין הוא שכל מקום שאדם נמצא סמוך לעירו ששבת מותר לו לילך סביב לעירו איפה מצינו דין של הבלעת תחומין דהיינו כחד תחומא והרי זה פשוט שהמקום שהוא עכשיו הוא רחוק יותר מאלפיים אמה של עירו ולא שייך לומר שהוא עדיין תוך התחום של עירו, וא"כ אמאי מותר לו לילך והרי יסוד של הבלעת תחומין נבנה לפי דבריו בכך שהוא כל הזמן תוך אלפיים אמה תוך עירו, א"כ מהו המקור שיש תחום א' גדול של קרוב לד' אלפים אמה וכ"כ רש"י שם גם ד"ל: דהבלעת תחומין משווא להו לכולה תחומי כחדא תחומא, וגם מה החי' של הבלעת תחומין דמותר לילך על גבי גג המערה הרי הוא פשוט כיון שהוא כל זמן תוך התחום של העיר בודאי מותר לו לילך כל הגג ואלפיים אמה חוצה לה.

[וכן מד' כמה ראשונים בדף מד': ברבינו חננאל בן שמואל כ' ד"ל: משום דהבלעת תחומין משווא לתחומי שתי המחיצות כחד, עכ"ל, ולפי דבריו אין צריכין להיות כחד תחום רק משום שהוא תוך תחומו של העיר מותר לו לילך, וכן בתוס' רבינו פרץ כ' שכיון שמובלעין זה בזה דחשיבי כחד תחום יכול להלך

שנה כז גליון ד (קס) ————— (תשס"ט) קצג

את כולה מעבר לעבר, וכן ממה שהק' שם שהיוצא מחוץ לתחום ברשות אם אמרין הבלעת תחומין והוי כחד תחומא אמאי אסור לו לחזור ולילך עד קרוב לד' אלפים ועיי"ש מה שתי' הרי מפר' שנעשה כחד תחום.

אלא בע"כ שהיסוד של הבלעת תחומין שכיון שנבלע התחומין נחשב פחות מד' אלפים כחד תחומא ומותר לו לילך לכל המשך הדי' אלפים כשיש לו הבלעת תחומין, ולכן גם כשיש על גגה הרי הוא כמו שיש לו תחום גדול של קרוב לד' אלפים כיון שהוא מובלע תוך התחום של העיר, וכן מד' רש"י דף מה. והיכא דמיבלען חד תחומא הוי ע"כ, הרי מפר' היסוד שהוא חד תחומא.

ואף שבדראי ההולך סביב לעיר ולא נכנס תוך העיר יש לו אלפיים אמה של כל משך העיר אולם זה רק אם הוא כל הזמן תוך התחום אבל לילך בשטח של פחות מד' אלפים שהולך מתחילה לדוג' בתחום של צד מזרח העיר ואח"כ הולך מצד תחומו של צד מערב של העיר לא נקרא שהוא כל זמן תוך תחומו של העיר שאי אפשר לו לקפוץ ולהשתמש בב' התחומין האלו ולומר כיון שהוא תוך תחומו של עיר מותר לו לילך, ורק כשהולך פחות מד' אלפים ממקום א' למקום השני אמרין שכיון שתחומין מובלעין זה בזה מותר לו לילך ממקום זה למקום זה.

ולפי זה נמצא שאף בתוך הקשת והוא פחות מד' אלפים אמה מותר לו לילך בשבת בלי הדין של קשת רק פחות מד' אלפים מן קצה א' של העיר לקצה השני אבל לילך יותר מד' אלפים באלכסון בלי להיכנס לעיר על ידי שצריך להשתמש בב' התחומין של העיר מצד מזרח לצד מערב יש לומר שהוא אסור, וכן אם יוצא באמצע הקשת במקום היתר שלא נכנס לעיר אסור לו לילך יותר מאלפיים ולא אמרין כיון שהוא תוך אלפיים לראש הקשת מותר לו לילך עוד אלפיים, ולכן שפיר הוצרך לדין קשת אף שיש הדין של הבלעת תחומין שהרי זה מהני רק כשהולך מראש הא' לראש השני של הקשת שהוא פחות מד' אלפים ואז מותר לו לילך גם חוצה לה ד' אלפים אבל אם הולך באלכסון מצד א' של הקשת לצד השני של הקשת שהוא יותר מד' אלפים איך לו היתר לילך, משא"כ על ידי דין קשת נעשה לעיר אחת ומותר לו לילך בכל הקשת.

ולפי זה נמצא שאין זה היתר כלל של הבלעת תחומין שבכל ענין שהוא נמצא תוך התחום של ירושלים ששבת בו מותר לילך סמוך להעיר ד' אלפים, ובמקום שצריכין להשתמש בב' תחומין של העיר והולך יותר מד' אלפים וכגון הולך באלכסון אסור לילך בלי הדין של הקשת ולא רק להאיר"ש והחזו"א והמאירי והמשנ"ב צריכין לדין קשת רק גם לדעת רש"י דעיימי אין לסמוך על זה, [ואין להוכיח ולכתוב דבר פשוט כזה כאילו יש היתר ברור לילך כשהוא תחומין מובלעין מדברי רש"י], ואף שרש"י בדף מד: כ' שרבה לית לי' הא דתנו נהרדאי בדף מא: ואי פיקת הוא עייל לתחומו כיון דעל על, היינו רק לפרש שהוא חולק על הדין שנאבד לו תחומו שהיה לו, והיינו רק להסביר שהוא חולק שנאבד לו תחומו משא"כ רב שימי חולק על נאבד לו תחומו אבל בלי דין הבלעת תחומין לא היה אפשר ליתן לו ב' תחומין ולילך פחות מד' אלפים, ורק על ידי הדין הבלעת תחומין מותר לו לילך, והטעם שרבה סבר שאין דין הבלעת תחומין, [וגם בזה יש חולקין על דברי רש"י וכדמבואר בתוס' רי"ד ועיי"ש מה שתי'].

וגם על שאר הדברים שכו' שם בענין תחומין דין קשת יש להעיר שאין זה היתר פשוט כמוש"כ שם, ומאפס הפנאי א"א להאריך בזה ואולי עוד חזון למועד.

ואסיים בברכה שיפוצו מעיינותיכם חוצה ותזכו להמשיך בעבודתכם בברכה מרובה ובהצלחה מרובה.

החזון בברכה
אביגדור קליין

תגובת הכותב

ראיתי דבריו כדרכה של תורה והגני להעיר כי יש לדון בזה בב' מישורים א' בענין הלכה למעשה אם מותר ללכת מירושלים לג'ז ובזה ביררנו ג' שערים של היתר מנומקים ומבוררים, שנתבררו בדיבור חברים ובהתייעצות עם גדולי המומחים בעניינים אלו. ולפלא מה שכותב שאין ההיתר מבורר, ובכל אופן אין מן הצורך לדון ולפלפל בדעת רש"י אם ס"ל ענין הבלעת תחומין כיון שאין עיקר ההיתר בני כלל על ענין הבלעת תחומין.

קצד (תשע) — קובץ "בית אהרן וישראל"

אלא שבנוסף לכך הוספנו גם היתר דהבלעת תחומין אשר יסוד היתר זה כבר בנו ויסדו החוות יאיר והמרכבת המשנה, ובודאי דסברתם של גדולי האחרונים האלו חשובה להיות כסניף גדול לשלושה ההיתרים הנ"ל.

ב. אלא שיש לדון גם בבירור דעת רש"י והפוסקים שהזכירו לשונו, והנה יש לפנינו ב' דרכים בביאור דבריו, א'. כמו שלמדנו אנו דעת רש"י דיש היתר של הבלעת תחומין, ועל כך העיר מע"כ ב' הערות, א'. מדוע נקטו דיכול ללכת דרך הבתים, הנה הערה זו יש ליישב בפשטות דרש"י מיירי כשהאדם גר באמצע הקשת ובא להסביר כיון שיכול ללכת לכל אחד מהראשים ומשם אלפיים למרכז הקשת יש לו הבלעה מכל הצדדים, וזהו שכתב רש"י שיכול להלך לאחד מן הראשים, ומשם יכול להלך לראש האחר שהרי תחומיהן נבלעין, כלומר שרש"י שיכול לצאת מכל אחד מן הראשים נעשה הבלעת תחומין, ודו"ק.

ועוד אפשר להסביר בטוב טעם על פי דברי האור שמח שהקשה בדעת רבה בר רב הונא שסבר שצריך לב' התנאים, שיהיה פחות מאלפיים מגוף הקשת' ופחות מד' אלפים בין ראשי הקשת, איך יוסבר לפי דבריו דין הבלעת תחומין המובא בדף מ"ד ותיירך שרבר"ה סובר שהבלעת תחומין בין ב' פתחי המערה מהני רק מכיון ששני פתחי המערה מכוונים זה נגד זה אחד במזרח ואחד במערב, אבל אם יהיה למערה זו פתח שלישי מצד צפון לא יותר ליוצא מפתח זה ללכת כל התחום של פתחי מזרח ומערב א"כ יש לנו הבלעה משני צדדים ובדיוק כמו שסובר בקשת, אלא שלא פסקין כרבר"ה בזה ודי לנו הבלעה מצד אחד גם במערה, ודו"ק בזה כי עמוק הוא.

היוצא לנו מדבריו הוא שגם רבר"ה מודה שמראש אחד של הקשת לראש שכנגדו יכולים לעבור בלי שום קושי וכדמוכת מדין שובת במערה דק"ל בזה להחיר הבלעת תחומין, ורק מגוף הקשת אין לצאת עד היתר וכמו בפתח צפון במערה באופן שיש יותר מאלפיים מהפתח עד הקו שבין ב' הפתחים דמזרח ומערב כמ"כ כאן באופן שיש יותר מאלפיים מאמצע הקשת עד קו היתר הנמשך בין ב' ראשי הקשת אין היתר ללכת מאמצע הקשת לכיון היתר, ולכן כתב שצריך הבלעה מב' צדדים.

ולפי זה הכל מובן שעל זה בא אביי ואמר כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי הדר אתי דרך בתים והסביר רש"י שהכוונה שמכיון שרבר"ה מודה שההבלעה של ב' ראשי הקשת מועלת והיוצא דרך שם יכול להלך לצד השני וכמו בב' פתחי מערה, א"כ גם היוצא מאמצע הקשת לא יגרע מאילו הלך דרך הבתים עד ראש הקשת ויצא משם, וכן במערה לא מסתבר לומר שאילו יצא מפתחי מזרח או מערב יכול להלך הכל, ואילו היוצא מצפון לא יוכל להלך הכל, והלא יכול ללכת דרך מערתו עד לפתח מזרח ומשם להלך עד למערב וא"כ יש לנו לחשב גם את צד צפון למובלע, ואין שום סיבה מדוע להצריך הבלעה מב' צדדים, ומכאן זה חולק אביי על רבר"ה ופוסק כרבא בריה וכן קיי"ל להלכה, ולכן הוצרך רש"י לכתוב שיכול ללכת דרך הבתים עד שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראש האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה וכו', כי דברי רש"י הם לפי דעת רבה בר ר"ה, אשר אביי מקשה עליו לפי דעתו, אכן אנו להלכה לא נקטינן כך אלא די לנו בהבלעת תחומין מצד אחד, והכל על מקומו בא בשלום.

והשתא דאתינן להכי גם אם נבאר באופן אחר דלא כהאור שמח נצטרך להבין את דברי רש"י כפי מה שנבאר סברת רבר"ה שצריך הבלעה מב' צדדים ודלא כהילכתא.

עוד העיר על שיטת גדולי האחרונים הנ"ל דנקטו היתר דהבלעת תחומין א"כ מהו החידוש של דין עיר העשויה כקשת, הנה כבר הארכנו בזה בסוף המאמר בקובץ הנ"ל, ואין להכפיל הדברים.

והנה לפי דרכינו דברי רש"י הם לפשוטו של מקרא ממש ואין להעמיס בו שום חידוש בהלכה או בסברא אכן לפי מהלכו של מע"כ בביאור דברי רש"י שמעמיס בדברי רש"י יסוד חדש דכל ד' אלפים נחשב כתחום אחד, אבל מ"מ אינו יכול ללכת יותר מד' אלפים אמה אשר כמובן זהו חידוש גדול ביותר דאין נאמר דד' אלפים נחשב לתחום אחד כאשר הוא יותר מתחום שבת, אשר המה דברים יגיעים ולכאורה קשה לצקת יסודות כאלו כדי לבנות עליהם בנינים כדי לאסור, אחרי שרש"י פשטות הדברים יש לפנינו רש"י וסיעת הפוסקים דמפורש בדבריהם להיתר ולמה נדחוק עצמינו בכדי לאסור כאשר הפשטות נוטה להיתר.

[וגם מה שכתב עוד שכתבתי שהדין של הבלעת תחומין הוא דבר פשוט ואינו חידוש, ותמה עלי מדברי הראשונים בדף מ"ד שכתוב שזה חידוש, אין זה נכון כלל אלא גם לפי דברי זהו בודאי חידוש

שנה כז גליון ד (קס) ————— (תשעא) קצה

גדול וכן כתבתי שחידוש זה נלמד מהגמ' בדף מ"ד, וכן מבואר הוא באור שמח שבאופן שיש בדיוק ד' אלפים ואין הבלעה ממש אין לעבור מכאן לכאן ורק כשזה ממש מובלע וכמו שקורא לזה שם "סנדלא מיכא" נתחדש שנחשב הכל לתחום אחד ודו"ק היטב בדבריו שם].

בברכה

משה אהרן שור

בענין תחום שבת בין ירושלים לגבעת זאב

א

בקובץ קנ"ט האריך הרב משה אהרן שור לבאר ענין תחום שבת בין ירושלים לגבעת זאב בג' כחות דהתירא. הראשון, שיש למדוד התחום מסוף הכפר אלג"ב וליכא אלפיים מהתם לאמצע שכונת פרי הארץ. השני, שיש לצרף כל השטח המגודר בגדר ההפרדה עם ירושלים לעיר אחת, ולפ"ז כבר יש חיבור גמור בין ירושלים לגבעת זאב. והשלישי, מטעם הבלעת שכונת רמות בתוך הריבוע של גבעת זאב וגדר ההפרדה.

ועדיין נגיד לי בקצה רחבה להתגדר בה ולהציע לפום רבנן ולפום תלמידיהון להקל בזה אף בלאו כל הני טעמי, על ידי ריבוע ירושלים כולה כאחת. דאז תחום השבת של ירושלים מגיע עד סמוך לגבעת זאב, ועכ"פ עד שכונת גבעון שעל אם הדרך בין ירושלים לגבעת זאב.

כי הנה כל היסוד שאין לרבע יותר מד' אלפים אמה הוא מסוגיין דעיר העשויה כקשת (עירובין נ"ה ע"א). אך י"א דזהו דין מיוחד בעיר העשויה כקשת דוקא, אבל בשאר גווני שפיר דמי לרבע בלי שום הגבלה, וירושלים כולה איננה עיר העשויה כקשת. עיין בביאור הלכה סי' שצ"ח ס"ו ד"ה ואם בשם הרשב"א והריטב"א והראב"ד [ור"י ור"ת], ובחזון איש סי' ק"י ס"ק כ"ו, ובשונה הלכות סי' שצ"ב ס"ז, ט"ו, י"ח, ובמחזה אליהו סי' פ"ב, ובזכר צבי, תחום שבת ומדידתו, ס"ד ס"ק ט"ז, י"ז, י"ט, כ' וכ"ב.

ב

ומאי דצריכנא לזה, כי לבי נוקפי לסמוך על ההיתרים שכתב שם מכמה טעמי דמבדוק בי מדרשא. וגם שכל דבריו מבוססים על הנחה ששכונות ישראל שבירושלים ושכונות הישמעאלים עיר אחת הן, כיון שאין ביניהם הפסק של קמ"א אמה. ולע"ד צ"ע טובא בזה, ובפרט לגבי הכפרים שיש ביניהם לבינם חומה גמורה וגבול בל יעבורון, שאין לך הפרדה גדולה מזו ואין שייך לומר שעיר אחת היא זו רק מפני דמקרי אהדדי בתוך קמ"א. ומה שאנשי הצבא נכנסים ויוצאים לשם, או שפועלים ישמעאלים יוצאים מהתם להכא, אין זו ישיבה עירונית אחת לעשותן עיר אחת שחוכרה לה יחודי, ופשוט.

והגע בעצמך, עשתרות קרניים הקרובים זל"ז בתוך קמ"א ויש שני עיירות בשני ראשיהם, היתכן לומר שעיר אחת הן. הא ודאי שהם מרוחקים ונפרדים זה מזה הרבה יותר מבתיים וחצרות שאין ביניהם אלא קמ"א אמה. וא"ז מקום ישוב אחד כלל, וכל אחת מהן קרינן בה בפני עצמה אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. ומה שנחנו חז"ל שיעור של קמ"א אמה היינו רק שבשיעור זה יכולים בתיים וחצרות ליחשב כעיר אחת מחמת רציפות ישיבתם וביותר מזה לא, אבל לא שכל גדרה של עיר תלוי אך ורק בקמ"א אמה ותו לא.

ומה שלא דברו מזה הפוסקים משום דהיא מילתא דלא שכיחא שיהיה גבול גמור בתוך עיבורה של עיר, ולא עלתה שאלה זו על שלחן מלכים. ולפני ששת הימים באמת היה דיון בזה לענין פורים בירושלים. ואף שפסקו שיש לעשות בט"ו, אפשר דמשום סמוך ונראה נגעו בה ולא דהוי עיר אחת ממש [אמנם ע' בזה בשו"ת הר צבי אור"ח ח"ב סי' קל"א, ואכ"מ להאריך]. וגם היתה בזה תשובה שהר ציון וחלק מירושלים שמימות יהושע בן נון נשארו ביד ישראל, ע' ספר כרכין המוקפין חומה להגה"ח ר' אלעזר בריזל ז"ל. וכל זה לא שייך לעניננו. [ולעומת דרכנו, יש לדון במשכ"ש בקובץ קנ"ט גם לענין פורים].

ג

קצו (תשעב) – קובץ "בית אהרן וישראל"

ואף שהדברים נראים מסברא, ועליך ראייה להביא שנוכל להחשיב שכתונות הישמעאלים לעיר אחת עם ירושלים, מ"מ פטור בלא כלום א"א ומצאתה דאתא לידן כמה ראיות לזה בס"ד. וזו יצאה ראשונה, מדין נחל שלפני העיר (עירובין ס"א ע"א, טוש"ע סי' שצ"ח ס"ט) שמודדים לעיר משפת הנחל כיון דהוי תשמיש העיר. והקילו בזה אף לענין רחובות ודרכים שרחבם יותר מקמ"א. ע' במחזה אליהו סי' פ"א ובזכר צבי סעיף ה' ס"ק ט' והערה ס"ב. והרי שלך לפניך דגדר עיר אינו תלוי רק בשיעורים דע' או קמ"א, אלא אף ביותר מזה הוי עיר אחת, כיון שבהכרח מקום זה הוא חלק מהעיר. וא"כ כ"ש איפכא, כאשר אין שום קשר בין שתי שכתונות, דאינם נחשבים כעיר אחת רק משום קרבתם זל"ז גרידא. ואף החולקים בדין נחל יחדו בזה לכאורה.

וכן עיין בספר זכר צבי ס"ד ס"ק כ"א לענין עיר עגולה שאמצעיתה פנויה ביותר מד"א אמה, שאעפ"כ יש מקילים דהוי חלק מהעיר. וככ"ש בקובץ קנ"ט עמ' ק"א. והרי לך שוב דאין הכל תלוי בשיעור המרחק בלבד, אלא כיון שמקום זה בהכרח כלול בתוך תוכה של העיר הריהו חלק מהעיר. וא"כ כ"ש איפכא לעניננו. ואף החולקים שם שפיר יודו בזה.

וכן עיין בחזון איש סי' ק"י ס"ק י"ט ד"ה שצ"ח, בענין אין נותנין עיבור לעיבור, שבעיר מוקפת חומה ובית חורן לחומה תוך ע' דאפשר דהחומה מפסקת אפי' כשהבית שחורן לחומה הוא תוך ע' אמה של בתי העיר, ע"ש. ואף דהחז"א כתב כן רק בדרך אפשר, הלא התם איירי בחומה ששעריה נפתחים מדי יום ביומו ואינה מפרדת בין העיר להבית בהחלט. ועכ"פ חזינן ליסוד הדברים שחומה מפסקת, ללא קשר לקירוב שבין הבתים. וממילא אתינן דבאופן שיש פירוד גמור בין השכתונות לא שייך כלל להחשיבם כעיר אחת, אף שהם קרובים זה לזה בתוך קמ"א, ודוק.

ד

אך לכשנרבע את ירושלים כולה כאחת, אז דל מהכא לשכתונות הישמעאלים ועדיין יגיע ריבוע תחומי קרתא דשופריא לפאת ימה צפונה עד קרוב לגבעת זאב. כי גבולות העיר שמהם מתחיל הריבוע הם בשכתונות נוה יעקב בצפון ובעין כרם המערב [ולענין מעשה צריך מדידה מדויקת]. ויש לסמוך על זה עכ"פ בשעת הדחק או צורך גדול ודבר מצוה. ברוך מצביב גבול אלמנה, מרחיב קריה נאמנה, בשוכן ברחמים עינינו תחזינה.

ומה שכתב הרב שלמה זלמן שמעיה שם, דאין להכניס עצמו לכתחילה לספק דרבנן והביא ראייה מסי' שצ"ד ס"ב, לא דק בזה. דהתם איירי לענין אכילת העירוב בין השמשות, שבוה באמת מכניס עצמו מדעתו למצב של ספיקא דרבנן. מה שאין כן כאשר ממילא ניצב לפנינו ספיקא דרבנן ופלוגתא דרבוותא, דאיננו עושין הספיקא דרבנן בעצמנו אלא מקילין בו, ואכמ"ל. וכ"ש בכל זה לענין יו"ט, ויר"ט שני, ויר"ט שני בא"י לבני חו"ל, דאיכא דרבנן וספיקות טובא.

ביקרא דאורייתא,

נתן פערלמאן

עוד מכתבים בנושא זה שהגיעו באיחור לשלחן המערכת, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים. - המערכת

תרגום תיבת עיר

שלום וברכה לכבוד מערכת 'קובץ בית אהרן וישראל', כל אחד בשמו הטוב יבורך. הנני להעיר כאן מה שנתעוררתי לדון בדברי שו"ת מהר"י הכהן, מאת הגאון רבי ישראל הכהן ראפאפורט זצ"ל אב"ד טארנוא שיצא לאור בשנת תרכ"ט, דכתב שם בחלק א' חאהע"ז סי' כ"ד בזה הלשון, לא מצינו בכל תרגומי התנ"ך תיבת מתא על חיבת עיר בלשון הקודש, ובכל מקום יתורגם עיר קרתא, ובתרגום שני על מגילת אסתר אשר הוא תרגום ירושלמי כנודע "מתרגם עיר אתר", רצונו מקום כו' עכ"ל.

איברא לא מצאתי כן בתרגום שני הנדפסים בהחומשים המצוי אצלנו, וגם לא בהדפוסים הקודמים של תרגום שני שראיתי, אלא גם שם כתב לאמור דתרגום של עיר הוא קרתא ולא אתר, וראיתי בתשע מקומות במגילת אסתר שכתב לתרגם עיר קרתא קרייתא קירוי כו', עיין שם (קאפיטל ג-ט"ו, ד-א, ד-ו, ו-).

שנה כז גליון ד (קס) ————— (תשעג) קצז

ט, ח-י"א, ח-ט"ו, ח-י"ז, ט-י"ט, ט-כ"ח), ובמקום אחד לא כתב לפרש כלום, עיי"ש (קאפיטל ו-י"א), ואדרבא על פסוק ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך כו' (קאפיטל ד-ג), מתרגם ובכל מדינתא ומדינתא ובכל אתר ואתר די פתגמא דמלכא כו', ומבואר דאתר הוא תרגום של מקום ולא של עיר, ועיי"ש גם לעיל (קאפיטל ד-א) דכתב, ולכל אתר ואתר ולכל מדינה ומדינה ולכל שבטא ושבטא ולכל זרעי וזרעי ולכל קריא וקריא כו'. וקריא היינו עיר, א"כ מבואר מזה דעיר אינו התרגום של אתר, דאם נתרגם עיר אתר א"כ יש כאן כפילות הלשון לכל אתר ואתר ולכל קריא וקריא.

ועיי"ש על הפסוק עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן כו' (א-ה), דכתב בזה"ל, אמר מלכא השתא אעביד משקיא 'לבני אתרוי' כו'. ואולי מזה הבין המהר"י הכהן דהיינו לבני עירו, הרי דאתר הוא תרגום של עיר, ברם באמת בהפסוק לא נכתב כלל תיבת עיר א"כ אין מזה שום ראיה וצ"ע, סוף דבר צ"ע מה היתה כונת המהר"י הכהן, ואולי היה לו איזה דפוס אחר, או שכוונתו באמת לאיזה ספר אחר אלא שבטעות כתב תרגום שני ויל"ע, [והיה מקום לעיין גם במה שכתב דבתרגום שני הוא תרגום ירושלמי ואכמ"ל], ואקוה לשמוע מהקוראים הנכבדים פשר הדבר.

יחיאל מיכל הכהן טרענער

נוא יארק ארה"ב

הערות שונות

סו"ז ברכת אילנות

כתוב בשו"ע (סי' רכ"ו סעי' א') היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר בא"ה אמ"ה שלא חיסר בעולמו וכו', ובגליון החת"ס שם מביא בשם מורו הגאון ר"צ אדלר בזה הלשון: וממורי קבלתי כל זמן שנמשך ימי חודש ניסן דתקופה לתוך חודש אייר כגון אם חל תקופת ניסן כ' ניסן אז יש זמן לברך עד כ' אייר.

והנה לכאורה לפ"ז צריך להיות כל החשבון גם כן רק לפי חודשי החמה, דהיינו שסו"ז הברכה הוא לפ"ז רק אחר שעבר כבר מן תחילת התקופה של ניסן כשיעור זמן של חודש שלם לפי גודל חודשי החמה, דכמו שהוא מפרש דברי הגמרא ביומי ניסן שהכוונה הוא לחודש ניסן של חמה ולא של לבנה א"כ ה"ה דמשך גודל החודש ג"כ תלוי בזמן חודש של חמה שהוא גדול יותר מחודש של לבנה שהוא בממוצע רק כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים משא"כ חודש של חמה לפי תקופת שמואל הנהוג הלכה למעשה בכל הענינים הנוגע לציבור כמו ברכת החמה וכדו' כמבואר בראשונים שתקופת רב אדא הוא רק לב"ד לקידוש החודש אבל תקופת שמואל הוא לדברים הנוגע לכל כלל ישראל שאין בקיאין כ"כ בחשבון התקופות לכן נתנו חשבון פשוט מאד והוא 365.5 יום לשנה ומחולק לארבע תקופות כ"א 7.91.5 יום, ואם נחלק זמן זה של 365.5 ל-12 חודשים יוצא לכל חודש 45.30 א"כ הוא גדול יותר מחודש של לבנה ממוצעת כמעט ביום שלם, ולכאורה ה"ה בהחשבון של יומי ניסן של ברכת אילנות הוא לשיטת רנ"א חודש של חמה של שלושים וחצי יום.

ועוד נקודה להלכה נראה שיוצא לנו לפ"ז שהחשבון של החודש לא מתחיל משקיעת החמה או מצאה"כ של יום תקופת ניסן לשמואל אלא משעה המדיקת שבה מתחיל תקופת שמואל ונמשכת עד חודש של חמה וזהו זמן ברכתה, דהרי אם לפי חודשים של חמה הוא החשבון א"כ תחילת החשבון צ"ל משעת התקופה, כמו כל העניינים התלויים בתקופה שמחושבים לפי השעה המדיקת של התקופה, אמנם מלשון החת"ס לא משמע כן אלא החשבון הוא לפי תחילת יום התקופה עד כחודש ימים של לבנה אחר זה, שהרי כתב שאם חל כ' ניסן אז סיום זמנה הוא ב-כ' אייר, ומשמע קצת מזה שהוא לפי חודש של לבנה, ואפשר שכוונתו הוא ג"כ עד כ' אייר של חשבון חודשי החמה ולא של לבנה, וצ"ע.

וראייתי בספר מעשה חמד (על ברכת האילנות פ"א) שהביא הערה בשם הגר"ש דבליצקי דמלשונם של האחרונים נראה שרק באו להקל שאפי' שכבר נסתיים זמן חודש ניסן של לבנה מ"מ אפשר עדיין לברך עד סיום חודש ניסן של חמה אבל לא להחמיר שאסור לברך קודם תחילת חודש של חמה.

והנה באמת המנהג הוא כך שמברכים אפי' קודם חודש של חמה אלא לפי חודש של לבנה, אמנם לכאורה אע"פ שהלשון קצת מורה כן אבל לכאורה תמוה מאד לומר כדברים אלו שהרי בגמרא כתוב

קצח (תשעד) — קובץ "בית אהרן וישראל"

ביומי ניסן בהכרח אנו צריכים לפרש הכוונה או לחודש של חמה או לחודש של לבנה אבל לפרש שהכוונה הוא בין לחודש של חמה בין לחודש של לבנה הוא תמוה מאד, וצ"ע.

כמה הערות בענין התחומין.

מה שכתב הרב משה אהרן שור בגליון קנ"ט שלא מוזכר בספרים שיש להחמיר בשיעור האמה אפי' בדאורייתא לפי אמה עציבה של 47 ס"מ מספק אם השיעור טפח של 8 ס"מ לשיטת הגר"ח נאה ע"פ הרמב"ם שכתב שהאצבע הוא 2 ס"מ הוא לפי חשבון של טפח עציבה ולפ"ז אמה של ששה טפחים הוא 48 ס"מ או ששיעור זה הוא רק חשבון של טפח שוחק וטפח עציבה הוא 7.8 ס"מ ולפ"ז אמה הוא 47 ס"מ, הנה ראיתי בספר פסקי תשובות הל' סוכה (סי' תרל"ג הערה 2 לגבי שיעורי סכך פסול ואורך ורוחב הדפנות וגובה הסוכה, ומשמע אפי' בפסולים שמדרבנן) שהביא כך מספר מדות ושיעורי תורה (פ"ג שהאריך שם בזה), שיש להחמיר בזה, ובספר ארבעת המינים (עמ' קל"ח) הביא משיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות א') שכתב שם שאע"פ שכל החומרא של שוחקות הוא רק מדרבנן וכפי דעת החזו"א ג"כ א"כ היה מן הדין שאפשר להקל בספק זה על מה היה כוונת הרמב"ם מ"מ נראה להחמיר בספק של דאורייתא כאילו הרמב"ם דיבר על אמה שוחקת ולא פירש מאיזה טעם, אבל משמע מזה דברבנן וודאי יש להקל בספק זה, אמנם בשיעורי תורה להגר"ח נאה סימן ג' הערה נ"ט משמע שיש להחמיר גם בדרבנן כשיעור של 47 ס"מ לחומרא, וצ"ע.

שיעור אמה בתחומין הלכה למעשה

ויש לעיין מה הדין בנידון דתחומין עיקרו מה"ת בשיעור י"ב מיל לשיטת המחבר והרמ"א דלא כשיטת הגר"א שנקט שהוא מדרבנן, א"כ יש מקום להחמיר, אלא שיש מקום לומר דברבנן בספק זה יש לצרף את שיטת החזו"א וסיעתו ששיעור אמה הוא גדול יותר והוי כספ"ס, אלא יש לדון אם יש לצרפו כשנהגו להקל אפי' בדאורייתא שלא כהחזו"א.

[ויש לדון ביו"ט שנחלקו הראשונים ואחרונים, אם האיסור תחומין י"ב מיל להראשונים שהוא מה"ת אם גם ביו"ט הוא מה"ת או שהוא מדרבנן].

אלא שלכאורה יש לדון בזה מכמה סברות להחמיר גם בדרבנן הן משום דהוי לכאורה כספק חסרון ידיעה, וכמבואר בביאור הלכה סי' שס"ג ד"ה מרווחין שאפי' בדרבנן יש להחמיר בעיקר הספק של אמה שוחק או אמה עציבה כיון שהוא ספק ידיעה כמבואר בתוספת שבת, ודלא כהדברי חמודות סוף הל' נדה, וכדמשמע בב"י יור"ד סי' ר"א בשם הרשב"א, שבדרבנן אין צריך להחמיר באמה עציבה או שוחקת לחומרא, (ויעויין בשו"ת אמרי יושר סי' פ"ח), אלא יש לעיין הדין כבנידון"ד שיש שני ספיקות של חסרון ידיעה, וכן יש עוד ספק בשיעור רח"ג או החזו"א, שיש מקילים בכה"ג, אלא יש לדון אם יש לצרפו כשנהגו להקל אפי' בדאורייתא שלא כהחזו"א.

וכן יש לדון ע"פ הסברא של האחרונים להחמיר בספק דרבנן כשיש בזה תרתי דסתרי בשיעור האמה נוגע להרבה דינים ונמצא עושה תרתי דסתרי כמבואר סברא זו בהרבה אחרונים שאג"א כגב"א ופר"ח ורע"א ועוד הרבה אחרונים, ומקורו בראשונים ואכהמ"ל, וכמו שהביא הקרית אריאל מהמשיב דבר ועוד להחמיר בספק בתחומין מסברא זו ממש.

ויל"ע ע"פ מה שהביא במוש"ת פ"ג מהשפ"א פסחים מ"ו ושו"ת אבן הראשה סי' כ"ג שבשיעור מיל לא נאמר הספק של אמה עציבה או שוחקת אלא הוא כשיעור אמה מצומצם ממש אבל הטו"א ריש מגילה חולק דגם בזה יש להחמיר כשיעור עציבה או שוחקת לחומרא, אלא שבנידון"ד נאמר השיעור ד' אלפים אמה ולא בשיעור מילין א"כ לכאורה לכו"ע יש להחמיר כשיעור של אמה עציבה, וצ"ע.

בירור בשיטת ר"ת בשיעור היתר אורך של עיר העשויה בקשת

אלא שיש לדון אם יש מקום להקל ע"פ שיטת ר"ת הובא בתוס' עירובין נא, א ד"ה כזה שחידש לומר שמותר לאדם להלך שיעור אלפיים ושמונה מאות אמה שהוא שיעור האלכסון של ריבוע של אלפיים אמה, א"כ אפשר שהדין של ארבע אלפים אמה בקשת שהוא מיוסד ע"פ הדין של הבלעת תחומין א"כ לכאורה לפי שיטת ר"ת שיעור ארבעת אלפים אמה הוא חמשת אלפים ושש מאות אמה שהוא כפל של אלפיים ושמונה מאות אמה, ולא ראיתי מי שדן בזה והוא נראה מאד מחודש, וצ"ע, אלא שממילא כבר

שנה כז גליון ד (קס) ————— (תשעה) קצט

הסכימו המ"ב סי' שמ"ה סק"ו והחזו"א סי' ק"י סקכ"ד שאין הלכה כלל כר"ת, אבל החי"א כלל ע"ו ס"ב ובשור"ת אחיעזר ח"ג סי' נ"ט אות א' כתבו שמקום הדחק גדול יש להקל כשיטת ר"ת, אבל בנודד"ר צ"ע כנ"ל.

ומה שיש שהביאו ראיה מהחזו"א סי' ק"י סק"א שאפי' קשת שיש באמצעו רוחב יותר מד"א אמה אלא שבשני ראשי הקשת יש פחות מד"א אמה מ"מ יש לה דין קשת, הנה לא הבנתי מה ראיה גדולה כ"כ יש מדברי החזו"א והרי נראה מדבריו שם דכוונתו הוא רק לומר שהדירות נמצאים בתוך היתר לא נכלל בחשבון הד"א אמה, אבל אפשר שהוא מדבר רק באופן שהדירות נמצאים ממש במקום המתרחב ליותר מד"א אמה שיחד עם שטח הדירות היה יותר מד"א אמה אלא רק מכיון שיש דירה באמצע שאם ננכה אותו מן החשבון יהיה פחות מד"א חשוכה היא כעיר העשויה קשת.

ובמה שכתב שם ליישב התמיה הגדולה על מה אנו צריכים להחידוש של קשת אם יש דין הבלעת תחומין בעיר העשויה קשת א"כ ממילא מותר ללכת מן היתר אלפיים אמה כיון שהרי נותנים אלפיים אמה לכל צד מראש הקשת ומרבעין אותו א"כ ממילא יש היתר לילך אלפיים אמה מכל מקום ביתר כיון שהוא בתוך התחום של העיר, ותי' בכמה אופנים וציורים של קשתות שיש בהם הצורך בהחידוש של קשת, אמנם לכאורה הוא תמוה כיון שהראשונים עשו לנו ציור פשוט של קשת רגיל ולא כתב אף אחד מהם שהחידוש של קשת הוא באופן שאין אנו יכולים לילך בכל היתר אלפיים אמה מכל מקום ביתר מדין ריבוע התחום, ולא פירשו ככל הציורים שכתב שם, אלא בהכרח נראה שפשוט היה לראשונים שאין לקשת הדין של הבלעת תחומין וכמפורש בראשונים המאירי ותשובת הרשב"א והעיתים, ומה שכתב ברש"י ובר"ח שם ובלבוש וש"ע הרב וחי"א כרש"י דמשמע שיש היתר הליכה מראש הקשת אחד לשני מדין הבלעת תחומין בלא הדין של קשת, אין זה ראיה כ"כ, דאפשר שכוונת רש"י הוא בביאור שיטת רבה בר רב הונא שחידש שאפי' שיש יותר מאלפיים אמה מחוד הקשת עד היתר מ"מ יש דין של קשת אם הרחוב אינו יותר מד"א אמה.

וכן י"ע במה שכתב דאפי' אם נאמר שהבית חרושת כולה לא בטל להחדר אוכל של עובדי המפעל להיות כולו כבית דירה וכמו שכתב החזו"א דרך אותו החדר הוא בית דירה ולא כל הבית חרושת מ"מ נעשה כל הבית חרושת המוקף בגדר שהוא חשוב מוקף לדירה של החדר של עובדי המפעל ונעשה הכל כבית דירה, אבל לכאורה י"ל דלא שייך לומר שהתחומה שמסביב לבית חרושת שיש שם חדר לאכילה לעובדי המפעל שיחשב כל התחום שבפנים לגדר כמוקף לדירה של חדר האכילה לעובדי המפעל שהרי כל החדר אוכל הוא רק בשביל המפעל ולפי שיטת החזו"א שבית חרושת אינה חשובה מוקף לדירה א"כ גם כל החצר שמסביב לכאורה אינו חשוב מוקף לדירה שכל עיקרו הוא בשביל המפעל ולא להחדר אוכל שהוא ג"כ כאן רק בשביל המפעל, רצ"ע.

וגם לגבי חומת בית האסורים אם חשוב כמוקף לדירה, שיש שרצו ללמוד מזה לענין אם גדר ההפרדה חשיב מוקף לדירה, כתבו במ"ב מהדורות דרשו סי' שנ"ח הערה מספר 2 שמהרע"א בגליון יור"ד סי' רפ"ו סי"א שפותר בית האסורים ממזוזה ולפי התת"ס או"ח סי' צ"ה שדימה דיני תחומין לחיוב מזוזה א"כ משמע שבית סוהר אינו חשוב מוקף לדירה כיון שהוא פטור ממזוזה אינו חשוב מוקף לדירה, ודעת הערה"ש סי' שנ"ח ס"ט שבית האסורים הוי מוקף לדירה, ושיטת הנוב"י סי' מ"ז הוא שאינו דומה דיני תחומין לחיוב מזוזה א"כ אפשר דבית אסורים חשיב מוקף לדירה, והאמת הוא שכ"פ הרמב"ם בפי' המשניות בעירובין וכ"כ הרע"ב שם בפי' דברי המשנה בעירובין דיר ובית הסהר שפירשו הכוונה לבית האסורים ודלא כפי' רש"י שם, רצ"ע.

אודות מה שבירר הרב יוחנן זלצמן בגליון קנ"ז בענין המנהג לאיסור מלאכה בתיקוני בגדים לנשים בר"ח, מה הדין בעושה בשכר לפרנסתה, הביא דעת כמה מן הרבנים שהם מצדדים להתיר, אמנם בספר נחלת צבי (מקדמוני האחרונים) סי' תכ"א מפורש שאסור גם בשכר לפרנסה.

חיים משה הכהן גוטשטיין